

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Γλώσσα

Β΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Η Τέχνη ως μέσο έκφρασης»

Συγγραφή: ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΜΗΤΕΛΟΥΔΗΣ

Εφαρμογή: ΑΘΗΝΑ ΨΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι .Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Η Τέχνη ως μέσο έκφρασης

Εφαρμογή σεναρίου

Αθηνά Ψαροπούλου

Δημιουργία σεναρίου

Πανταζής Μητελούδης

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Β΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

5ο Γενικό Λύκειο Βύρωνα

Χρονολογία

Από 20-04-2015 έως 04-05-2015

Διδακτική/θεματική ενότητα

«Έκφραση-Έκθεση», Γενικό Λύκειο, Β΄ τεύχος, Ενότητα 3: Παρουσίαση – Κριτική, υποενότητα III. Παρουσίαση και κριτική άλλων μορφών τέχνης (Ζωγραφική, Μουσική – Τραγούδι, Φωτογραφία), σσ. 208-218 και Θέματα για συζήτηση και έκφραση/έκθεση σχετικά με την τέχνη και την κριτική έργου τέχνης, σσ. 221-224.

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Facebook, e-mail.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου ήταν σημαντικό ότι υπήρχε στο σχολείο διαθέσιμο Εργαστήριο Πληροφορικής με σταθμούς εργασίας που διέθεταν σύνδεση στο διαδίκτυο και με βιντεοπροβολέα. Η προηγούμενη εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση λογισμικών γενικής χρήσης (όπως είναι ο επεξεργαστής κειμένου Word), την περιήγηση στο διαδίκτυο με σκοπό την αναζήτηση και χρήση διαδικτυακών πηγών, τη χρήση του Facebook και την ομαδοκεντρική διδασκαλία βοήθησε, επίσης, σημαντικά στην απρόσκοπτη εφαρμογή του σεναρίου. Η προϋπόθεση που έθετε το σενάριο για τον εκπαιδευτικό, να είναι εξοικειωμένος με συγκεκριμένα έργα τέχνης που καλύπτουν ευρεία γκάμα μορφών τέχνης από την κλασική μουσική μέχρι τα τραγούδια νεανικής κουλτούρας, ικανοποιήθηκε κατά την εφαρμογή.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Πανταζής Μητελούδης, Η Τέχνη ως μέσο έκφρασης, Νεοελληνική Γλώσσα Β΄ Λυκείου, 2014.

Το σενάριο αντλεί

–

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αξιοποιήθηκε ο διττός σκοπός του προτεινόμενου σεναρίου: α) να προσεγγίσουν οι

μαθητές την τέχνη, μελετώντας διαφορετικά έργα τέχνης και β) να εκφραστούν προσωπικά μέσα από την επαφή τους με την τέχνη. Έτσι, οι μαθητές, αφού πρώτα ενημερώθηκαν θεωρητικά για τον ρόλο και τη λειτουργία της τέχνης, διαπίστωσαν με τρόπο βιωματικό πόσο σημαντικό ρόλο παίζει στη ζωή μας και πόσο σημαντικό μέσο προσωπικής έκφρασης αποτελεί.

Αρχικά, οι μαθητές μελέτησαν σημαντικά κείμενα που αναφέρονται στη λειτουργία και την εκφραστική δύναμη της τέχνης. Αφού χωρίστηκαν σε ομάδες, απάντησαν σε σχετικές ερωτήσεις και διατύπωσαν τα συμπεράσματά τους για τη λειτουργία και τη χρησιμότητα της τέχνης (1^η φάση, 2 διδακτικές ώρες). Στη συνέχεια, προσέγγισαν, στο πλαίσιο της ομάδας τους, ένα διαφορετικό για κάθε ομάδα έργο τέχνης (πίνακα ζωγραφικής, κλασική μουσική – χορό, ροκ τραγούδι, φωτογραφία, μελοποιημένο ποίημα) και έγραψαν κείμενα παρουσίασης – κριτικής των έργων αυτών, εκφράζοντας την προσωπική τους εμπειρία, τις σκέψεις και τα συμπεράσματα στα οποία οδηγήθηκαν από αυτή την περιπλάνηση στον κόσμο της τέχνης (2^η φάση, 2 διδακτικές ώρες). Τέλος, παρουσίασαν τις εργασίες τους στην ολομέλεια, με αποτέλεσμα όλες οι ομάδες να ενημερωθούν για την εργασία των υπολοίπων και η γνώση να αποκτηθεί μέσω της αλληλεπίδρασης των μαθητών και της ανατροφοδότησης των ομάδων.

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου, οι μαθητές εξασκήθηκαν στην αναζήτηση και αξιοποίηση διαδικτυακών πηγών, στην κατανόηση και αποδόμηση κειμενικού υλικού, στην παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου, ενώ παράλληλα εντάχθηκαν αρμονικά οι ΤΠΕ, η ομαδοσυνεργατικότητα, η ανακαλυπτική-διερευνητική και βιωματική μάθηση στη διδακτική διαδικασία.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου αξιοποιήθηκε η ομαδοκεντρική διδασκαλία σ' ένα

περιβάλλον αλληλεπίδρασης και συνεργασίας των μαθητών, όπως όριζε το θεωρητικό πλαίσιο του προτεινόμενου σεναρίου, όπου οι μαθητές ακολουθώντας βιωματικές διαδικασίες, στο πλαίσιο της ομάδας, αξιοποίησαν την αισθητική εμπειρία στο γλωσσικό μάθημα, αποκωδικοποιώντας ταυτόχρονα μηνύματα και παράγοντας νοήματα από όλα τα μέσα και τις πηγές με τα οποία ήρθαν σε επαφή.

Όπως σημειώνει ο συντάκτης του σεναρίου «η τέχνη αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο στη διδασκαλία των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων». «Τα έργα τέχνης είναι ένας πολύτιμος θησαυρός που μπορεί να αξιοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη, υπηρετώντας ένα ευρύ φάσμα στόχων. Κυρίως καλλιεργούν τον στοχασμό, τη δημιουργικότητα, την αυτογνωσία, την επικοινωνία των ιδεών, την κατανόηση της διαφορετικότητας και τη γνωστική ανάπτυξη. Με αυτή την έννοια η παρατήρηση έργων τέχνης συμβάλλει θετικά στη διεργασία της μάθησης» (Μέγα Γ. 2011: 49). «Οι μαθητές που παρατηρούν έργα τέχνης, σύμφωνα με τους θεωρητικούς, αλλά και όσους εκπαιδευτικούς έχουν δοκιμάσει στην πράξη διδακτικές προσεγγίσεις που εμπλέκουν την παρατήρηση έργων τέχνης, κερδίζουν πολλαπλά. Κυρίως αναπτύσσονται ολιστικά (γνωστικά, συναισθηματικά, αισθητικά, στοχαστικά). Αυτή η ολιστική ανάπτυξη τείνει σε μια βαθύτερη αντίληψη και κατανόηση όχι μόνο του εαυτού μας, αλλά και της πραγματικότητας που μας περιβάλλει. Με τον τρόπο αυτό ο μαθητής έχει πιθανότητες να παίξει αργότερα αποτελεσματικά τον ρόλο του ενεργού συνειδητοποιημένου πολίτη» (Μέγα Γ. 2011: 50).

Έτσι, οι μαθητές που προσέγγισαν με βιωματικό τρόπο συγκεκριμένα έργα τέχνης, αναπτύχθηκαν ολιστικά, κατανοώντας βαθύτερα τον εαυτό τους. Επιπλέον, επέλυσαν προβλήματα, αλληλεπιδρώντας με τα μέλη της ομάδας τους κι έτσι έγιναν «ενδιαφερόμενα μέρη/μέτοχοι στη διαδικασία μάθησης» (Kalantzis et al 2011: 2), γεγονός που διευκόλυνε τη γνωστική τους ανάπτυξη (Καλδή 2010: 72). Η νέα γνώση ανακαλύφθηκε από τους μαθητές στο πλαίσιο της ομάδας, ενώ ταυτόχρονα η τέχνη λειτούργησε ως ερέθισμα για την παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου, με αποτέλεσμα οι μαθητές να ασκηθούν στη δημιουργική έκφραση και να

ανακατασκευάσουν την αποκτηθείσα γνώση και εμπειρία στο επίπεδο της ολομέλειας.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Βασικό ζητούμενο του συγκεκριμένου σεναρίου είναι να οδηγήσει τους μαθητές, μέσω μιας βιωματικής και διερευνητικής προσέγγισης, στη διατύπωση προβληματισμών και συμπερασμάτων για το ρόλο, τη λειτουργία και τη σημασία της τέχνης, στην υιοθέτηση θετικής στάσης απέναντι σε αυτή, στην απόκτηση αισθητικών εμπειριών, ιδεολογιών και αξιών από την παρατήρηση και πρόσληψη ορισμένων έργων τέχνης και, τέλος, στη διαμόρφωση ανθρωπιστικής κοσμοθεωρίας και στάσης ζωής. Συγκεκριμένα, κατά την εφαρμογή του σεναρίου οι μαθητές κλήθηκαν:

- να εμπλακούν σε διαδικασίες αλληλεπίδρασης και να καλλιεργήσουν συνεργατικές δεξιότητες, χρησιμοποιώντας τον διάλογο ως μέσο ανταλλαγής ιδεών, με σκοπό την επίτευξη στόχων·
- να αποκτήσουν ενσυναίσθηση, κατανοώντας βαθύτερα τις αντιλήψεις και το σύστημα αξιών που εκφράζονται στα έργα τέχνης που είχαν να μελετήσουν·
- να συνδιαλεχθούν με αυθεντικές εμπειρίες ζωής που έχουν εκφραστεί αισθητικά·
- να κατανοήσουν καλύτερα τον εαυτό τους και την πραγματικότητα που μας περιβάλλει·
- να παρουσιάσουν την εργασία τους στην ολομέλεια και να ασκηθούν στην προσεκτική ακρόαση των απόψεων των συμμαθητών τους, λαμβάνοντας την απαραίτητη ανατροφοδότηση για τη δική τους δουλειά.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου σεναρίου οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με δημοσιογραφικά και στοχαστικά κείμενα και να παρακολουθήσουν το περιεχόμενό τους, αλλά και με αυθεντικά έργα τέχνης. Ειδικότερα, επιδιώχθηκε:

- να αντλήσουν πληροφορίες και να αποκωδικοποιήσουν μηνύματα, ιδεολογίες, αξίες από διαφορετικά είδη κειμένων, από άλλες πηγές λόγου (βίντεο), από καλλιτεχνικά δημιουργήματα (τραγούδι, εικαστικά έργα)·
- να ασκηθούν στην οργάνωση επιχειρηματολογίας (αναζήτηση και διατύπωση επιχειρημάτων), προσαρμόζοντας και το ύφος στην εκάστοτε επικοινωνιακή περίπτωση·
- να ασκηθούν στην παραγωγή γραπτού λόγου, συντάσσοντας κείμενα παρουσίασης-κριτικής έργου τέχνης, ακολουθώντας τους στόχους, τη δομή, το ύφος και την επιχειρηματολογία αυτού του κειμενικού είδους·
- να ασκηθούν στην παραγωγή προφορικού λόγου στο επίπεδο της ολομέλειας, παρουσιάζοντας τις εργασίες τους και διατυπώνοντας τα συμπεράσματά τους.

Γραμματισμοί

Το συγκεκριμένο σενάριο, όπως σημειώνει ο συντάκτης του, «εντάσσεται στα πλαίσια των ‘πολυγραμματισμών’». Η έμφαση δίνεται σε διδασκαλία κειμένων και ειδών λόγου που σχετίζονται με ένα ευρύ φάσμα τεχνολογικών μέσων επικοινωνίας, αλλά και προέρχονται από ποικίλες πολιτισμικές πηγές σε παγκόσμιο επίπεδο». Με βάση την παιδαγωγική των γραμματισμών, επιδιώχθηκε σε επίπεδο εφαρμογής οι μαθητές:

- να ασκηθούν στην ανάγνωση και κατανόηση κειμένου και να εξοικειωθούν με τα κειμενικά είδη του στοχαστικού δοκιμίου, του άρθρου και της συνέντευξης (γλωσσικός-κλασικός γραμματισμός)·
- να ασκηθούν στην παραγωγή γραπτού λόγου και ειδικότερα στην παραγωγή κειμένων παρουσίασης και κριτικής έργων τέχνης (γλωσσικός-κλασικός

γραμματισμός)·

- να ασκηθούν στην παραγωγή προφορικού λόγου στο πλαίσιο ανοιχτής συζήτησης (προφορικός-γλωσσικός γραμματισμός)·
- να διατυπώσουν επαγωγικά τα συμπεράσματά τους για τον ρόλο, τη λειτουργία και την αναγκαιότητα της τέχνης (κριτικός γραμματισμός)·
- να καλλιεργήσουν τη στοχαστική τους ικανότητα, περνώντας από την παρατήρηση και περιγραφή ενός έργου τέχνης στη διατύπωση τεκμηριωμένης επιχειρηματολογίας (κριτικός γραμματισμός)· □
- να καλλιεργήσουν την αισθητική τους αντίληψη (κριτικός γραμματισμός)·
- να αξιοποιήσουν τη διαμαθητική αλληλεπίδραση ως μέσο καλλιέργειας της συνεργατικότητας (κοινωνικός γραμματισμός)·
- να ασκηθούν στην αποκωδικοποίηση μηνυμάτων γραπτού και προφορικού λόγου από διαδικτυακές, ψηφιακές πηγές (νέοι γραμματισμοί)·
- να ασκηθούν στην αποκωδικοποίηση οπτικών και ακουστικών μηνυμάτων από διαδικτυακές πηγές (νέοι γραμματισμοί)·
- να ερμηνεύσουν όλα τα παραπάνω γλωσσικά και μη μηνύματα (πολυτροπικός γραμματισμός)·
- να ασκηθούν στην εξεύρεση και επεξεργασία διαδικτυακών πηγών, αναπτύσσοντας την ερευνητική τους διάθεση (νέοι γραμματισμοί), ώστε
- να παραγάγουν ψηφιακά πολυτροπικά κείμενα με την αξιοποίηση λογισμικών επεξεργασίας κειμένου (νέοι γραμματισμοί).

Διδακτικές πρακτικές

Οι διδακτικές πρακτικές του συγκεκριμένου σεναρίου αξιοποιούν σχήματα διαμαθητικής συνεργασίας στο πλαίσιο της ομαδοκεντρικής διδασκαλίας. Οι δραστηριότητες, όπως προσδιορίζονται από τον συντάκτη του, οργανώθηκαν σε τρεις φάσεις. Κατά την πρώτη φάση, οι μαθητές, αναλαμβάνοντας τη συνεργατική παραγωγή έργου βάσει Φύλλου Εργασίας, μελέτησαν στοχαστικά και

δημοσιογραφικά κείμενα που τους μοίρασα σε φωτοτυπίες, υποστηρίζοντας απόψεις και αλληλεπιδρώντας μεταξύ τους. Ύστερα από την ολοκλήρωση της εργασίας τους, ανάρτησαν τα αρχεία Word, που είχαν δημιουργήσει, στο Facebook στην ομάδα «Έκφραση μέσα από την Τέχνη». Στη δεύτερη φάση, αναλαμβάνοντας και πάλι συνεργατική παραγωγή έργου βάσει Φύλλου Εργασίας, παρατήρησαν στο διαδίκτυο συγκεκριμένα έργα τέχνης και συνέταξαν κείμενα παρουσίασης και κριτικής τους, τα οποία, επίσης, ανάρτησαν στο Facebook. Στην τρίτη φάση, παρουσίασαν τις εργασίες τους στην ολομέλεια και συμμετείχαν, τέλος, στην εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων για τον ρόλο και τη σημασία της τέχνης.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφόρμηση για την εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου αποτέλεσε η ενασχόληση των μαθητών με τις καλές τέχνες. Έτσι, η εφαρμογή του ανταποκρινόταν άμεσα στα ενδιαφέροντά τους. Τα παιδιά είχαν, επομένως, το κίνητρο, ώστε να διευρύνουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους μέσα από την επαφή τους με την τέχνη, αποκτώντας νέες γνώσεις και αναπτύσσοντας τη γλωσσική τους ικανότητα μέσω της παραγωγής κειμένων παρουσίασης και κριτικής έργου τέχνης.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο, όπως επισημαίνει ο συντάκτης του, συνδέεται με την τρίτη ενότητα του σχολικού εγχειριδίου «Έκφραση-Έκθεση» της Β΄ Λυκείου και συγκεκριμένα με τις υποενότητες «Παρουσίαση και κριτική άλλων μορφών τέχνης (Ζωγραφική, Μουσική – Τραγούδι, Φωτογραφία)», σσ. 208-218 και «Θέματα για συζήτηση και έκφραση/έκθεση σχετικά με την τέχνη και την κριτική έργου τέχνης», σσ. 221-224. Αξιοποιεί ως υλικό διερεύνησης κείμενα από το σχολικό εγχειρίδιο «Έκφραση Έκθεση για το Ενιαίο Λύκειο. Θεματικοί Κύκλοι», σσ. 253-255 και 258-259. Επίσης, όπως ορίζει το Π. Σ. για τη Νέα Ελληνική Γλώσσα δίνει βαρύτητα σε πρακτικές «που

έχουν πρωταγωνιστές τους μαθητές και τις μαθήτριες, αφού προβλέπονται συλλογή δεδομένων, αναλύσεις, συγκρίσεις κ.λπ., αλλά πρωτίστως έρευνες μικρής ή και μεγαλύτερης έκτασης» (Π. Σ. 2011: 21055).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ αξιοποιήθηκαν ως μέσα γραμματισμού (μέσα για διάβασμα, γράψιμο και επικοινωνία). Οι μαθητές αναζήτησαν, παρατήρησαν και επεξεργάστηκαν διαδικτυακό οπτικοακουστικό και κειμενικό υλικό. Αξιοποίησαν τις δυνατότητες του επεξεργαστή κειμένου, για να παραγάγουν δικό τους λόγο σε συνεργατικό πλαίσιο και επικοινωνήσαν σε εικονικό χώρο, αναρτώντας τις εργασίες τους στο Facebook, στην ομάδα «Έκφραση μέσα από την Τέχνη», που οι ίδιοι δημιούργησαν και στέλνοντας μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Τέλος, παρουσίασαν τα φύλλα εργασίας τους, τα οποία είχα αποθηκεύσει στον φορητό υπολογιστή του σχολείου, μέσω του βιντεοπροβολέα, στην ολομέλεια.

Κείμενα

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου αξιοποιήθηκαν τα ακόλουθα κείμενα, σύμφωνα με την πρόταση του συντάκτη και κάποιες δικές μου προσθήκες:

Έκφραση Έκθεση για το Ενιαίο Λύκειο Θεματικοί Κύκλοι:

- Ερνστ Φίσερ, [«Η λειτουργία της τέχνης»](#) (απόσπασμα)
- Συνέντευξη της σοπράνο Τζέσου Νόρμαν στον Θανάση Λάλα από τον ημερήσιο Τύπο, [«Ο ρόλος και η αναγκαιότητα της Τέχνης»](#)

Έκφραση Έκθεση, Γενικό Λύκειο, Β' Τεύχος:

- Γιώργος Σεφέρης, [«Η τέχνη και η εποχή»](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων:

- Pablo Picasso, *Σκέψεις για την τέχνη*, μετάφραση Αλεξάνδρα Δημητριάδη, Γεράσιμος Ιωαννίδης, Αθήνα: Printa, 2002.

- Χρυσάνθος Χρήστου, «Πολιτισμός και Τέχνη» (απόσπασμα) στο *Από την επιφάνεια στο βάθος: Προβλήματα και δημιουργοί μορφών της σύγχρονης τέχνης*, Αθήνα, 1961.
- Πολυξένη Ματέι-Ρουσοπούλου, «Η Τέχνη είναι βάση της Παιδείας», από τον ημερήσιο Τύπο.

Σημείωση: Τα κείμενα παρατίθενται στο «Παράρτημα».

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η Φάση: Κείμενα για την Τέχνη (2 διδακτικές ώρες, Αίθουσα Διδασκαλίας).

Τη Δευτέρα 20-04-2015, τη 2^η και 3^η διδακτική ώρα, υλοποιήθηκε η εφαρμογή της πρώτης φάσης του σεναρίου στην Αίθουσα Διδασκαλίας του σχολείου. Αφού οι μαθητές ενημερώθηκαν για το περιεχόμενο και τις φάσεις του σεναρίου καθώς και για τους στόχους των δραστηριοτήτων του, χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες των τεσσάρων ατόμων, σύμφωνα με τις υποδείξεις του συντάκτη του. Οι ομάδες σχηματίστηκαν σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών (λογοτεχνία, μουσική, ζωγραφική, φωτογραφία, χορός), χωρίς να χρειαστεί να παρέμβω, με βάση και τους δεσμούς που έχουν αναπτύξει μεταξύ τους. Είναι, άλλωστε, αποδεκτό ότι «κάποιες φορές [...] κατά τη διδακτική πράξη ο σχηματισμός των ομάδων μπορεί να γίνεται ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών, ώστε να δημιουργηθεί το απαραίτητο κλίμα ανάπτυξης δεσμών και αίσθησης συνανήκειν στην ομάδα» (Παυλίδου 2013: 31-32). Έτσι, έγινε δυνατό να προσεγγιστούν (στη 2^η φάση) περισσότερες υποκατηγορίες παρουσίασης και κριτικής έργων τέχνης στον ίδιο χρόνο.

Αφού διαβάστηκαν τα κείμενα και δόθηκαν διευκρινίσεις στις απορίες των μαθητών, έδωσα σε καθεμιά από τις πέντε ομάδες το δικό της [Φύλλο Εργασίας της 1^{ης} φάσης](#). Οι μαθητές ξεκίνησαν να υλοποιούν τις δραστηριότητες των Φύλλων Εργασίας τους στην αίθουσα διδασκαλίας, αλλά τις ολοκλήρωσαν εκτός σχολείου, μου τις έστειλαν στο προσωπικό μου e-mail και τις ανάρτησαν στο Facebook στην ομάδα «Έκφραση μέσα από την Τέχνη» που δημιούργησε ένας μαθητής του

τμήματος γι' αυτόν τον σκοπό (βλ. Τεκμήρια 1^{ης} φάσης και screenshots). Έτσι, μπόρεσαν να τις αξιοποιήσουν όλοι οι μαθητές στην επόμενη φάση του σεναρίου.

Όλες οι ομάδες εργάστηκαν ικανοποιητικά, απαντώντας και στις τέσσερις δραστηριότητες του Φύλλου Εργασίας τους, εκτός από την ομάδα Γ που απάντησε σε μία μόνο από τις ερωτήσεις. Συγκεκριμένα, η [ομάδα Α](#) απέδωσε εύστοχα τον παραλληλισμό της ζωγραφικής με το ημερολόγιο και την ποίηση που επιχειρεί ο Picasso, έγραψε κάποιες από τις απόψεις που εκφράζονται για τη λειτουργία της τέχνης, χωρίς να κάνει αναφορά στους τρεις διαφορετικούς συγγραφείς (Χρήστου, Φίσερ, Σεφέρη), σχολίασε την άποψη της Ματέι-Ρουσοπούλου, χωρίς να αποφύγει τις εκφραστικές αστοχίες και, τέλος, αναφέρθηκε επαρκώς στα αποτελέσματα της εξοικείωσης των παιδιών με την τέχνη (βλ. Τεκμήρια της 1^{ης} φάσης). Η [ομάδα Β](#) παρουσίασε την άποψη του Picasso για την προπαγανδιστική τέχνη, χωρίς να αναφέρει όμως ότι ο δημιουργός θεωρεί πως, από τα έργα του, μόνο στην Γκουέρνικα υπάρχει σκόπιμη προπαγάνδα, προσδιόρισε με επάρκεια τις απόψεις των Χρήστου, Φίσερ και Σεφέρη για τη λειτουργία της τέχνης, ανέφερε εύστοχα τους στόχους και τα αποτελέσματα της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης και, τέλος, κατέγραψε, με ικανοποιητικό τρόπο, την άποψη της Τζέσυ Νόρμαν για την αναγκαιότητα της τέχνης στη ζωή μας (βλ. Τεκμήρια της 1^{ης} φάσης). Η [ομάδα Γ](#) σχολίασε μόνο την άποψη της Ματέι-Ρουσοπούλου για την κυριαρχία της τεχνολογίας και πρόβαλε την ανθρωπιστική παιδεία και την τέχνη ως τα απαραίτητα αντίδοτα (βλ. Τεκμήρια της 1^{ης} φάσης). Η [ομάδα Δ](#) παρουσίασε τη σχέση τέχνης-ελευθερίας σύμφωνα με τον Picasso, αναφέρθηκε σε μια από τις λειτουργίες της τέχνης, προσδιόρισε ικανοποιητικά τους στόχους και τα αποτελέσματα της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης και έκανε λόγο για την αναγκαιότητα της τέχνης, καταγράφοντας τις απόψεις της Τζέσυ Νόρμαν (βλ. Τεκμήρια της 1^{ης} φάσης). Τέλος, η [ομάδα Ε](#) υποστήριξε ότι δεν είναι απαραίτητο να κατανοήσουμε την τέχνη, για να νιώσουμε συγκίνηση, αποκωδικοποιώντας σωστά τα λόγια του Picasso, ανέφερε τις απόψεις των τριών στοχαστών για τη λειτουργία της τέχνης, σχολίασε τη φράση της Ματέι-

Ρουσοπούλου, τονίζοντας ότι η καλλιέργεια του πνεύματος μπορεί να γίνει το αντιστάθμισμα στην τεχνολογική ανάπτυξη και παρουσίασε επαρκώς τα ευεργετικά αποτελέσματα που έχει η επαφή των παιδιών με την τέχνη (βλ. Τεκμήρια της 1^{ης} φάσης).

2^η Φάση: Προσέγγιση της Τέχνης μέσα από έργα τέχνης (2 διδακτικές ώρες, Εργαστήριο Πληροφορικής).

Πριν από την έναρξη της διδασκαλίας, είχε ελεγχθεί η σύνδεση όλων των σταθμών εργασίας στο διαδίκτυο, τρία ζευγάρια ηχεία είχαν συνδεθεί με τους αντίστοιχους σταθμούς εργασίας (για τις ομάδες Α, Γ και Ε που έπρεπε να μελετήσουν οπτικοακουστικό υλικό) και είχαν αποθηκευτεί στην επιφάνεια εργασίας των υπολογιστών τα Φύλλα Εργασίας με τα οποία δούλεψαν οι ομάδες.

Τη Δευτέρα 27-04-2015, τη 2^η και 3^η διδακτική ώρα, υλοποιήθηκε η εφαρμογή της δεύτερης φάσης του σεναρίου στο Εργαστήριο Πληροφορικής του σχολείου. Οι δραστηριότητες οργανώθηκαν, όπως όριζε ο συντάκτης στα Φύλλα Εργασίας, και υλοποιήθηκαν από τις πέντε ομάδες των τεσσάρων μαθητών που είχαν ήδη διαμορφωθεί κατά την πρώτη φάση εφαρμογής του σεναρίου.

Αφού, πρώτα, έγιναν κάποιες σύντομες επισημάνσεις για τις εργασίες της 1^{ης} φάσης, κάθε ομάδα ανέλαβε να συντάξει την παρουσίαση-κριτική των ακόλουθων έργων τέχνης, με βάση τις οδηγίες που περιείχαν τα πέντε [Φύλλα Εργασίας της 2^{ης} φάσης](#):

- [Ομάδα Α](#) (κλασική μουσική-χορός): Maurice Ravel, [Boléro](#) σε χορογραφία Maurice Béjart, με το Μπαλέτο του Τόκιο και κορυφαία χορεύτρια τη Sylvie Guillem
- [Ομάδα Β](#) (ζωγραφική): [Γκουέρνικα](#) του Πικάσο,
- [Ομάδα Γ](#) (rock τραγούδι): Scorpions, [Still loving you](#)
- [Ομάδα Δ](#) (φωτογραφία): [«Το κορίτσι της ναπάλμ»](#)

- Ομάδα Ε (μελοποιημένη ποίηση): Παράπονο του Οδυσσέα Ελύτη, μελοποιημένο από τον Δημήτρη Παπαδημητρίου και ερμηνευμένο από την Ελευθερία Αρβανιτάκη

Αφού κάθε ομάδα παρατήρησε το έργο τέχνης που ανέλαβε να παρουσιάσει, ενεργοποιώντας τον αντίστοιχο υπερδεσμό (οι ομάδες Α, Γ και Ε είχαν χαμηλώσει την ένταση των ηχείων, για να μην προκαλείται ενοχλητικός θόρυβος), άρχισε να απαντά στις δραστηριότητες του Φύλλου Εργασίας της, περιγράφοντας το έργο, αναζητώντας πληροφορίες στο διαδίκτυο για τον δημιουργό, την εποχή του και την επίδραση που αυτό είχε στην κοινωνία και στην τέχνη γενικότερα. Επίσης, παρουσίασε τις προσωπικές της εντυπώσεις και κατέγραψε τα συμπεράσματά της για τις λειτουργίες της τέχνης, όπως αυτές επιτελούνται μέσω των συγκεκριμένων έργων που είχε κάθε ομάδα να μελετήσει. Οι περισσότερες ομάδες ολοκλήρωσαν τις εργασίες τους (σε αρχεία Word) στο Εργαστήριο Πληροφορικής κατά τη διάρκεια του διδακτικού δίωρου. Οι υπόλοιπες ανέλαβαν να τις ολοκληρώσουν εκτός σχολείου με διαδικτυακή επικοινωνία (μέσω της ομάδας στο Facebook). Λόγω έλλειψης χρόνου δεν τις μετέφεραν σε λογισμικό παρουσίασης.

Ο ρόλος μου κατά την 1^η και τη 2^η φάση της εφαρμογής του σεναρίου ήταν συμβουλευτικός, διευκολυντικός και προτρεπτικός, καθώς περιφερόμουν από ομάδα σε ομάδα, απαντούσα σε απορίες και ενθάρρυνα τους μαθητές, ώστε να ολοκληρωθούν οι εργασίες μέσα στα προβλεπόμενα όρια, γεγονός που κατορθώθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό από τις περισσότερες ομάδες. Υπήρξαν μαθητές που δυσκολεύτηκαν (στην 1^η φάση) να κατανοήσουν στοιχεία από το περιεχόμενο των κειμένων και έτσι έδωσα τις αναγκαίες διευκρινίσεις. Καθ' όλη τη διάρκεια της 2^{ης} φάσης τα παιδιά έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον, κινητοποιήθηκαν, ώστε να ολοκληρώσουν έγκαιρα τα Φύλλα Εργασίας τους, συνεργάστηκαν αρμονικά και χρησιμοποίησαν αποτελεσματικά τις ΤΠΕ.

3^η Φάση: Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια (2 διδακτικές ώρες, Εργαστήριο Πληροφορικής).

Μετά την ολοκλήρωση της 2^{ης} Φάσης οι ομάδες ανάρτησαν τις εργασίες τους στο Facebook (βλ. Τεκμήρια, screenshots) και εγώ τις αποθήκευσα σε USB και τις μετέφερα στον φορητό υπολογιστή του σχολείου, ώστε να μπορέσουν να τις παρουσιάσουν κατά την 3^η Φάση μέσω του βιντεοπροβολέα στην ολομέλεια. Έτσι, στις 04-05-2015 κατά τη διάρκεια της 2^{ης} και της 3^{ης} διδακτικής ώρας του σχολικού προγράμματος έγινε η παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στο Εργαστήριο Πληροφορικής του σχολείου με χρήση βιντεοπροβολέα. Κάθε ομάδα, αφού πρώτα πρόβαλε το καλλιτεχνικό έργο που είχε αναλάβει να παρουσιάσει, στη συνέχεια το περιέγραψε και το ερμήνευσε, ακολουθώντας τη δομή των δραστηριοτήτων που υπήρχε στα Φύλλα Εργασίας της. Στο τέλος κάθε παρουσίασης οι ομάδες εξέθεσαν προφορικά τις απόψεις τους για τον ρόλο, τη σημασία και την αναγκαιότητα της τέχνης, όπως μπόρεσαν να τα προσεγγίσουν μέσα από τα κείμενα και τα έργα τέχνης που κλήθηκαν να διερευνήσουν. Όλες οι ομάδες εργάστηκαν με κέφι, άλλες περισσότερο και άλλες λιγότερο ικανοποιητικά (βλ. Τεκμήρια της 2^{ης} φάσης). Η υποδοχή της παρουσίασης των εργασιών ήταν ενθουσιώδης (χειροκροτήθηκαν όλες οι ομάδες), ενώ στο τέλος η ολομέλεια κατέληξε σε συμπεράσματα για την αξία και τη θέση της τέχνης στη ζωή μας.

Ο ρόλος μου κατά τη διάρκεια της 3^{ης} φάσης ήταν περισσότερο ανατροφοδοτικός αλλά και διευκολυντικός, ώστε να επιτευχθεί η παρουσίαση και αξιολόγηση των εργασιών. Καθ' όλη τη διάρκεια της 3^{ης} φάσης τα παιδιά έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον, παρακολούθησαν με προσοχή τα προβαλλόμενα καλλιτεχνικά δημιουργήματα, σχολιάζοντας το καθετί, υποστήριζαν ένθερμα τις παρουσιάσεις των συμμαθητών τους και έδειξαν να απολαμβάνουν τη συμμετοχή τους στην επίτευξη των κοινών στόχων της ολομέλειας.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1^{ης} φάσης

ΟΜΑΔΑ Α

Αφού διαβάσετε τα κείμενα που σας δόθηκαν, να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Picasso, *Σκέψεις για την τέχνη*:
Γιατί ο Πικάσο παραλληλίζει τη ζωγραφική με ημερολόγιο και ποίηση;
2. Η λειτουργία της τέχνης-Ο ρόλος του δημιουργού:
Ποιες είναι οι απόψεις που εκφράζονται σχετικά με τη λειτουργία της τέχνης;
3. Πολυξένη Ματέι – Ρουσοπούλου, *Η Τέχνη είναι βάση της Παιδείας*:
« ... ακριβώς επειδή η τεχνολογία εξελίσσεται τόσο ιλιγγιωδώς και τείνει να μας κατακυριεύσει και να μας αλλοτριώσει εντελώς, πρέπει να βρούμε ένα αντίδοτο»: Να σχολιάσετε τη φράση, αναπτύσσοντας τις σκέψεις σας σε μια παράγραφο 80 – 100 λέξεων.
4. *Ο ρόλος και η αναγκαιότητα της Τέχνης*, Από συνέντευξη της σοπράνο Τζέσου Νόρμαν στον Θανάση Λάλα:
Ποια αποτελέσματα έχει η εξοικείωση και η επαφή των παιδιών με την τέχνη σύμφωνα με την Τζέσου Νόρμαν;

Να γράψετε τις απαντήσεις σας σε word και να αναρτήσετε το έγγραφο στο Facebook, στην ομάδα «Έκφραση μέσα από την Τέχνη».

Φύλλο Εργασίας 1^{ης} φάσης

ΟΜΑΔΑ Β

Αφού διαβάσετε τα κείμενα που σας δόθηκαν, να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Picasso, *Σκέψεις για την τέχνη*:
Ποια είναι η άποψή του για την προπαγανδιστική τέχνη;
2. Η λειτουργία της τέχνης-Ο ρόλος του δημιουργού:
Ποιες είναι οι απόψεις που εκφράζονται σχετικά με τη λειτουργία της τέχνης;
3. Πολυξένη Ματέι – Ρουσοπούλου, *Η Τέχνη είναι βάση της Παιδείας*:
Η συγγραφέας υποστηρίζει ότι η εκπαίδευση πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα στους μαθητές να εμπλακούν σε διαδικασίες που αφορούν τον «Κόσμο των Μουσών». Ποιοι είναι οι στόχοι μιας τέτοιας εκπαίδευσης και ποια είναι τα αναμενόμενα αποτελέσματα;
4. *Ο ρόλος και η αναγκαιότητα της Τέχνης*, Από συνέντευξη της σοπράνο Τζέσου Νόρμαν στον Θανάση Λάλα:
Για ποιους λόγους η Τζέσου Νόρμαν θεωρεί την τέχνη αναγκαία για τη ζωή μας;

Να γράψετε τις απαντήσεις σας σε word και να αναρτήσετε το έγγραφο στο Facebook, στην ομάδα «Έκφραση μέσα από την Τέχνη».

Φύλλο Εργασίας 1^{ης} φάσης

ΟΜΑΔΑ Γ

Αφού διαβάσετε τα κείμενα που σας δόθηκαν, να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Picasso, *Σκέψεις για την τέχνη*:
Τι εννοεί ο Πικάσο με τη φράση: «Η τέχνη δεν είναι ποτέ σεμνή. Αν είναι, τότε δεν είναι τέχνη»;
2. Η λειτουργία της τέχνης-Ο ρόλος του δημιουργού:
Ποιες είναι οι απόψεις που εκφράζονται σχετικά με τη λειτουργία της τέχνης;

3. Πολυξένη Ματέι – Ρουσοπούλου, *Η Τέχνη είναι βάση της Παιδείας:*
« ... ακριβώς επειδή η τεχνολογία εξελίσσεται τόσο ιλιγγιωδώς και τείνει να μας κατακυριεύσει και να μας αλλοτριώσει εντελώς, πρέπει να βρούμε ένα αντίδοτο»: Να σχολιάσετε τη φράση, αναπτύσσοντας τις σκέψεις σας σε μια παράγραφο 80 – 100 λέξεων.
4. *Ο ρόλος και η αναγκαιότητα της Τέχνης*, Από συνέντευξη της σοπράνο Τζέσου Νόρμαν στον Θανάση Λάλα:
Ποια αποτελέσματα έχει η εξοικείωση και η επαφή των παιδιών με την τέχνη σύμφωνα με την Τζέσου Νόρμαν;

Να γράψετε τις απαντήσεις σας σε word και να αναρτήσετε το έγγραφο στο Facebook, στην ομάδα «Έκφραση μέσα από την Τέχνη».

Φύλλο Εργασίας 1^{ης} φάσης

ΟΜΑΔΑ Δ

Αφού διαβάσετε τα κείμενα που σας δόθηκαν, να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Picasso, *Σκέψεις για την τέχνη:*
Ποια είναι η σχέση τέχνης-ελευθερίας, κατά τον Πικάσο;
2. Η λειτουργία της τέχνης-Ο ρόλος του δημιουργού:
Ποιες είναι οι απόψεις που εκφράζονται σχετικά με τη λειτουργία της τέχνης;
3. Πολυξένη Ματέι – Ρουσοπούλου, *Η Τέχνη είναι βάση της Παιδείας:*
Η συγγραφέας υποστηρίζει ότι η εκπαίδευση πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα στους μαθητές να εμπλακούν σε διαδικασίες που αφορούν τον «Κόσμο των Μουσών». Ποιοι είναι οι στόχοι μιας τέτοιας εκπαίδευσης και ποια είναι τα αναμενόμενα αποτελέσματα;
4. *Ο ρόλος και η αναγκαιότητα της Τέχνης*, Από συνέντευξη της σοπράνο Τζέσου Νόρμαν στον Θανάση Λάλα:
Για ποιους λόγους η Τζέσου Νόρμαν θεωρεί την τέχνη αναγκαία για τη ζωή μας;

Να γράψετε τις απαντήσεις σας σε word και να αναρτήσετε το έγγραφο στο Facebook, στην ομάδα «Έκφραση μέσα από την Τέχνη».

Φύλλο Εργασίας 1^{ης} φάσης

ΟΜΑΔΑ Ε

Αφού διαβάσετε τα κείμενα που σας δόθηκαν, να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Picasso, *Σκέψεις για την τέχνη*:
Είναι απαραίτητο να γίνει κατανοητή η τέχνη, ένα έργο τέχνης, για να μας συγκινεί;
2. Η λειτουργία της τέχνης-Ο ρόλος του δημιουργού:
Ποιες είναι οι απόψεις που εκφράζονται σχετικά με τη λειτουργία της τέχνης;
3. Πολυξένη Ματέι – Ρουσοπούλου, *Η Τέχνη είναι βάση της Παιδείας*:
« ... ακριβώς επειδή η τεχνολογία εξελίσσεται τόσο ιλιγγιωδώς και τείνει να μας κατακυριεύσει και να μας αλλοτριώσει εντελώς, πρέπει να βρούμε ένα αντίδοτο»: Να σχολιάσετε τη φράση, αναπτύσσοντας τις σκέψεις σας σε μια παράγραφο 80 – 100 λέξεων.
4. *Ο ρόλος και η αναγκαιότητα της Τέχνης*, Από συνέντευξη της σοπράνο Τζέσου Νόρμαν στον Θανάση Λάλα:
Ποια αποτελέσματα έχει η εξοικείωση και η επαφή των παιδιών με την τέχνη σύμφωνα με την Τζέσου Νόρμαν;

Να γράψετε τις απαντήσεις σας σε word και να αναρτήσετε το έγγραφο στο Facebook, στην ομάδα «Έκφραση μέσα από την Τέχνη».

Φύλλο Εργασίας 2^{ης} φάσης

Ομάδα Α

(κλασική μουσική-χορός)

Maurice Ravel, *Boléro*

(Χορογραφία: Maurice Béjart, Μπαλέτο του Τόκιο, Sylvie Guillem)

<https://www.youtube.com/watch?v=nQp8xKN7zNA>

Να συντάξετε μια παρουσίαση του συγκεκριμένου αποσπάσματος από το έργο του Μ. Ravel *Boléro*, όπως έχει χορογραφηθεί από τον Μ. Βέζαρτ. Η παρουσίαση να εστιάζει στους παρακάτω άξονες:

- Περιγραφή του έργου
- Το θέμα – περιεχόμενο του έργου
- Στοιχεία για τους δημιουργούς (τον συνθέτη και τον χορογράφο)
- Κάποιες κριτικές ή ερμηνείες του έργου
- Η επίδραση που έχει το έργο (στην Τέχνη, στην κοινωνία, στον πολιτισμό)
- Προσωπικές σας εντυπώσεις
- Κάποιες από τις λειτουργίες της Τέχνης που μπορείτε να εντοπίσετε στο συγκεκριμένο έργο.

Για την παρουσίασή σας μπορείτε : α) να αντλήσετε πληροφορίες από το διαδίκτυο (στη Wikipedia ή και σε άλλους δικτυακούς τόπους) β) Τα κείμενα της 1^{ης} φάσης γ) να αξιοποιήσετε τα συμπεράσματα από τις εργασίες των ομάδων της 1^{ης} φάσης.

Φύλλο Εργασίας 2^{ης} φάσης

Ομάδα Β

(πίνακας ζωγραφικής)

Γκουέρνικα του Πικάσο

<http://www.pablocassio.org/guernica.jsp>

Να συντάξετε μια παρουσίαση του συγκεκριμένου ζωγραφικού πίνακα του Πικάσο.

Η παρουσίαση να εστιάζει στους παρακάτω άξονες:

- Περιγραφή του έργου
- Το θέμα – περιεχόμενο του έργου.
- Στοιχεία για τον δημιουργό
- Στοιχεία για την εποχή
- Κάποιες κριτικές ή ερμηνείες του έργου
- Η επίδραση που έχει το έργο (στην Τέχνη, στην κοινωνία, στον πολιτισμό)
- Προσωπικές σας εντυπώσεις
- Κάποιες από τις λειτουργίες της Τέχνης που μπορείτε να εντοπίσετε στο συγκεκριμένο έργο.

Για την παρουσίασή σας μπορείτε : α) να αντλήσετε πληροφορίες από το διαδίκτυο (στη Wikipedia ή και σε άλλους δικτυακούς τόπους) β) Τα κείμενα της 1^{ης} φάσης γ) να αξιοποιήσετε τα συμπεράσματα από τις εργασίες των ομάδων της 1^{ης} φάσης

Φύλλο Εργασίας 2^{ης} φάσης

Ομάδα Γ

(*rock τραγούδι*)

Scorpions, *Still loving you*

<https://www.youtube.com/watch?v=xqCKvUSik-I>

Να συντάξετε μια παρουσίαση του συγκεκριμένου τραγουδιού των Scorpions. Η παρουσίαση να εστιάζει στους παρακάτω άξονες:

- Περιγραφή του έργου
- Το θέμα – περιεχόμενο του έργου
- Στοιχεία για τον δημιουργό

- Στοιχεία για την εποχή
- Κάποιες κριτικές ή ερμηνείες του έργου
- Η επίδραση που έχει το έργο (στην Τέχνη, στην κοινωνία, στη νεανική κουλτούρα)
- Προσωπικές σας εντυπώσεις
- Κάποιες από τις λειτουργίες της Τέχνης που μπορείτε να εντοπίσετε στο συγκεκριμένο έργο.

Για την παρουσίασή σας μπορείτε : α) να αντλήσετε πληροφορίες από το διαδίκτυο (στη Wikipedia ή και σε άλλους δικτυακούς τόπους) β) Τα κείμενα της 1^{ης} φάσης γ) να αξιοποιήσετε τα συμπεράσματα από τις εργασίες των ομάδων της 1^{ης} φάσης.

Φύλλο Εργασίας 2^{ης} φάσης

Ομάδα Δ

(φωτογραφία)

«Το κορίτσι της ναπάλμ»

<http://tvxs.gr/news/istoria/koritsi-tis-napalm-egine-40>

Να συντάξετε μια παρουσίαση της συγκεκριμένης φωτογραφίας. Η παρουσίαση να εστιάζει στους παρακάτω άξονες:

- Περιγραφή του έργου
- Το θέμα – περιεχόμενο του έργου
- Στοιχεία για τον δημιουργό
- Στοιχεία για την εποχή
- Κάποιες κριτικές ή ερμηνείες του έργου
- Η επίδραση που έχει το έργο (στην Τέχνη, στην κοινωνία, στον πολιτισμό)
- Προσωπικές σας εντυπώσεις
- Κάποιες από τις λειτουργίες της Τέχνης που μπορείτε να εντοπίσετε στο συγκεκριμένο έργο.

Για την παρουσίασή σας μπορείτε : α) να αντλήσετε πληροφορίες από το διαδίκτυο (στη Wikipedia ή και σε άλλους δικτυακούς τόπους) β) Τα κείμενα της 1^{ης} φάσης γ) να αξιοποιήσετε τα συμπεράσματα από τις εργασίες των ομάδων της 1^{ης} φάσης.

Φύλλο Εργασίας 2^{ης} φάσης

Ομάδα Ε

(τραγούδι, ποίημα – μελοποιημένη ποίηση)

Παράπονο, του Οδυσσέα Ελύτη, μελοποιημένο από τον Δημήτρη Παπαδημητρίου και ερμηνευμένο από την Ελευθερία Αρβανιτάκη
<https://www.youtube.com/watch?v=9PM2NIO-yW8>

Να συντάξετε μια παρουσίαση του συγκεκριμένου ποιήματος - τραγουδιού του Οδυσσέα Ελύτη. Η παρουσίαση να εστιάζει στους παρακάτω άξονες:

- Περιγραφή του έργου
- Το θέμα – περιεχόμενο του έργου
- Στοιχεία για τον δημιουργό-ποιητή
- Κάποιες κριτικές ή ερμηνείες του έργου
- Η επίδραση που έχει το έργο (στην Τέχνη, στην κοινωνία, στον πολιτισμό)
- Προσωπικές σας εντυπώσεις
- Κάποιες από τις λειτουργίες της Τέχνης που μπορείτε να εντοπίσετε στο συγκεκριμένο έργο.

Για την παρουσίασή σας μπορείτε : α) να αντλήσετε πληροφορίες από το διαδίκτυο (στη Wikipedia ή και σε άλλους δικτυακούς τόπους) β) Τα κείμενα της 1^{ης} φάσης γ) να αξιοποιήσετε τα συμπεράσματα από τις εργασίες των ομάδων της 1^{ης} φάσης.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Ο συντάκτης του σεναρίου επισημαίνει ότι μπορεί να τροποποιηθεί η 2^η φάση του σεναρίου με επιλογή διαφορετικών έργων τέχνης από αυτά που εκείνος προτείνει, με την προϋπόθεση να υπάρχει ευρεία γκάμα μορφών τέχνης από την κλασική μουσική μέχρι τα τραγούδια νεανικής κουλτούρας. Εκτός όμως από αυτή την τροποποιημένη εκδοχή, την οποία και ακολούθησα, το συγκεκριμένο σενάριο θα μπορούσε να πάρει τη μορφή project, που να περιλαμβάνει συνδιδασκαλία με εκπαιδευτικούς των εικαστικών και να διερευνά μέσα από ποικίλες (κειμενικές και ψηφιακές) πηγές τα διαφορετικά είδη τέχνης (ζωγραφική, μουσική, χορό, θέατρο, κινηματογράφο, λογοτεχνία, γλυπτική), ώστε να μπορέσουν οι μαθητές να τα προσεγγίσουν σε βάθος, να καλλιεργήσουν την αισθητική τους αντίληψη, «να αποδώσουν νόημα στον κόσμο μέσα και γύρω τους» (Βάος 2008), να απολαύσουν την τέχνη, συνειδητοποιώντας την αναγκαιότητά της, αλλά και να συνθέσουν, τελικά, δικά τους ευρύτερα κείμενα παρουσίασης και κριτικής λογοτεχνικών βιβλίων, μουσικής, κινηματογραφικών ταινιών, θεατρικών παραστάσεων, χορού, εικαστικών εκθέσεων, επιτυγχάνοντας με αυτόν τον τρόπο την επιδιωκόμενη ολιστική τους ανάπτυξη.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Με το συγκεκριμένο σενάριο δόθηκε η ευκαιρία στους μαθητές να προσεγγίσουν με τρόπο άμεσο, βιωματικό, δημιουργικό και διερευνητικό το ζήτημα του ρόλου, της σημασίας, της λειτουργίας της τέχνης αλλά και του κειμενικού είδους της παρουσίασης, που γίνεται αντικείμενο μελέτης στη Β΄ Λυκείου. Τα πλεονεκτήματά του αφορούν στην αξιοποίηση αυθεντικών κειμένων από τα σχολικά εγχειρίδια και από έγκριτες εφημερίδες και βιβλία, στην αξιοποίηση του διαδικτύου ως μέσου παρατήρησης έργων τέχνης και ανεύρεσης πηγών για τη μελέτη και την ερμηνεία τους, στην ενεργοποίηση των μαθητών με την υιοθέτηση της ομαδοκεντρικής διδασκαλίας και την καθοδηγούμενη διερεύνηση. Επιπλέον, το εν λόγω σενάριο είναι

ευσύνοπτο, με διακριτές φάσεις και μπορεί να πραγματοποιηθεί στον καθορισμένο από το Α.Π. σχολικό χρόνο αλλά και χώρο (εφόσον είναι διαθέσιμο το εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου ή υπάρχουν αρκετοί φορητοί υπολογιστές και βιντεοπροβολέας).

Από την άλλη πλευρά, είναι γεγονός ότι δεν εξαντλεί τα υπό διερεύνηση θέματα, αλλά αξιοποιεί άριστα τις ΤΠΕ, δίνοντας την ευκαιρία στους μαθητές να χρησιμοποιήσουν και τα λογισμικά ευρείας χρήσης και το διαδίκτυο και τον εικονικό χώρο επικοινωνίας του Facebook και του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Ως προς τα παραγόμενα γραπτά κείμενα, ο βαθμός ανταπόκρισης των ομάδων ήταν ικανοποιητικός. Όλες σχεδόν οι ομάδες μελέτησαν το κειμενικό υλικό που τους δόθηκε και παρήγαγαν γραπτό λόγο, αποκωδικοποιώντας τα μηνύματα και τις πληροφορίες των δημοσιογραφικών και στοχαστικών κειμένων. Στη δεύτερη φάση, η παραγωγή γραπτού λόγου ύστερα από παρατήρηση και μελέτη ψηφιακών (και σε ορισμένες περιπτώσεις οπτικοακουστικών) πηγών είναι μια απαιτητική διαδικασία, καθώς δεν αρκεί μόνο ο εντοπισμός της πληροφορίας αλλά και η βαθύτερη κατανόηση του πολυτροπικού κειμένου ή καλλιτεχνικού δημιουργήματος και η σύνθεση των επιμέρους ιδεών και δεδομένων, με σκοπό την περιγραφή και την ερμηνεία του. Ο προφορικός λόγος των μαθητών ήταν ικανοποιητικός, όπως και ο βαθμός συμμετοχής τους στην παρακολούθηση των παρουσιάσεων των συμμαθητών τους, αλλά και στη διατύπωση συμπερασμάτων στην ολομέλεια, ενδεχομένως γιατί στη φάση αυτή υπεισέρχεται η βιωματική εμπλοκή.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βάος, Α. 2008. *Ζητήματα διδακτικής των εικαστικών τεχνών*, Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
Kalantzis, M., Cope, B. & E. Arvanitis. 2011. «Ο Εκπαιδευτικός ως Σχεδιαστής: Η Παιδαγωγική στην Εποχή των Νέων Ψηφιακών Μέσων», *Πρακτικά ΙΓ΄ Διεθνούς*

Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας: *Αναλυτικά Προγράμματα και Σχολικά Εγχειρίδια: Ελληνική Πραγματικότητα και Διεθνής Εμπειρία*, Γιάννενα, 20-22 Νοεμβρίου 2009, σσ. 27-58. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο:

<http://neamathisi.com/uploads/LBDpaidagogikETAIREIA8march.pdf> [08.03.2015]

Καλδή, Σ. 2010. «Στρατηγική ομαδοκεντρικής διδασκαλίας: Βασικές αρχές και χαρακτηριστικά». Στο Μ. Ζουμπουλάκη (επιμ.) *Επιστημονικά Ανάλεκτα: επετειακός τόμος για τα 20 χρόνια του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, σσ. 69-84.

Μέγα, Γ. 2011. «Η αξιοποίηση της αισθητικής εμπειρίας στην Εκπαίδευση». Στο *Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό: Τόμος Α: Γενικό Μέρος*, Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σσ. 49-69.

Π. Σ. 2011. «Πρόγραμμα Σπουδών Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α' Λυκείου», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τεύχος δεύτερο, αρ. 1562, σσ. 21052-21068.

Παυλίδου, Μ. 2013. *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: μια προσέγγιση με άξονα τον γραμματισμό και τον σχολικό λόγο*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://dialogos.greek-language.gr/mod/folder/view.php?id=15> [08.03.2015]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

I. Pablo Picasso, *Σκέψεις για την τέχνη*, μετάφραση Αλεξάνδρα Δημητριάδη, Γεράσιμος Ιωαννίδης, Αθήνα: Printa, 2002.

1. Δεν λέω τα πάντα, ζωγραφίζω τα πάντα.
[Η τέχνη υπάρχει μόνο εφόσον συνεργούν ο δημιουργός και ο αποδέκτης Ζ. Π. Σαρτρ]

2. Όταν ζωγραφίζουμε ένα έργο, είναι σαν να κρατάμε ημερολόγιο.

3. Οι πίνακες ολοκληρωμένοι ή μη, είναι σελίδες του ημερολογίου μου κι έχουν τη σημασία τους ως τέτοιες. Στο μέλλον θα ξεχωρίσουν τις σελίδες που θεωρούν σημαντικές. Δεν είναι δική μου δουλειά να κάνω αυτή την επιλογή. Έχω την εντύπωση ότι ο χρόνος περνάει από δίπλα μου όλο και πιο γρήγορα. Είμαι σαν ένα ποτάμι το οποίο κυλάει συνεχώς, συμπαρασύροντας δένδρα που φύτεψαν πολύ κοντά στις όχθες του.

4. Μπροστά σε ένα μεγάλο πίνακα με κοχύλια, ο Πικάσο είπε μια μέρα στον Jean Cassou: «Αισθάνθηκα αμέσως όλη τη μυρωδιά του λιμανιού της Βαρκελώνης».

5. Ζωγραφίζω τ' αντικείμενα γι' αυτό που είναι. Είναι στο υποσυνείδητό μου. Όταν οι άνθρωποι τα κοιτάζουν, ο καθένας δείχνει ενδεχομένως κι ένα διαφορετικό νόημα σ' αυτό που βλέπει σ' αυτά τα αντικείμενα. Εγώ δεν σκέφτομαι να τους δώσω ένα συγκεκριμένο νόημα. Δεν υπάρχει καμιά σκόπιμη πρόθεση για προπαγάνδα μέσα στα έργα μου.

-Εκτός από τη Γκερνίκα;

-Ναι, εκτός από τη Γκερνίκα. Εκεί υπάρχει ένα σκόπιμο κάλεσμα στο λαό, μια εσκεμμένη προπαγανδιστική τάση.

6. Η ζωγραφική δεν είναι ποτέ πεζός λόγος, είναι ποίηση, είναι γραμμένη με στίχους με πλαστικές ομοιοκαταληξίες.

7. Η τέχνη δεν είναι ποτέ σεμνή. Και θα έπρεπε να απαγορεύσουμε στους ανυποψίαστους αθώους να τη φέρνουν σε επαφή με αυτούς που δεν είναι ακόμα αρκετά έτοιμοι για να την αντιμετωπίσουν. Ναι, η τέχνη είναι επικίνδυνη.

Ή αν είναι σεμνή τότε δεν είναι τέχνη.

8. Τι είναι τέχνη; Αν το ήξερα, θα φρόντιζα να το αποκαλύψω.

9. Τι είναι οι εικαστικές τέχνες; Τι είναι η ζωγραφική; Μένουμε γαντζωμένοι σε παλιομοδίτικες ιδέες και καθιερωμένους ορισμούς, σαν να μην ήταν ακριβώς καθήκον του καλλιτέχνη να βρει καινούργιους.

10. Η τέχνη είναι ένα είδος εξέγερσης. Δηλαδή κάτι το οποίο πολύ απλά, δεν επιτρέπεται να είναι ελεύθερο. Την τέχνη και την ελευθερία πρέπει να την κλέβουμε, όπως τη φωτιά του Προμηθέα, προκειμένου να τη χρησιμοποιήσουμε εναντίον της καθεστηκυίας τάξης. Από τη στιγμή που η τέχνη επισημοποιηθεί και καταστεί προσιτή στον καθένα, προκύπτει αμέσως ένας νέος ακαδημαϊσμός.

11. Όλοι ξέρουμε ότι η τέχνη δεν είναι αλήθεια. Η τέχνη είναι ένα ψέμα το οποίο μας μαθαίνει να κατανοούμε την αλήθεια, τουλάχιστον εκείνη την αλήθεια την οποία εμείς (ως άνθρωποι) μπορούμε να κατανοήσουμε. Η τέχνη είναι ένα ψέμα που λείπει την αλήθεια.

12. Ο καθένας επιχειρεί να κατανοήσει την τέχνη. Γιατί δεν προσπαθούμε να καταλάβουμε το κελάιδισμα ενός πουλιού; Γιατί αγαπούμε τη νύχτα, τα λουλούδια, το καθετί γύρω μας, χωρίς να θέλουμε να το κατανοήσουμε; Όταν όμως οι άνθρωποι βλέπουν έναν πίνακα, νομίζουν ότι πρέπει να τον κατανοήσουν... Οι άνθρωποι που θέλουν να ερμηνεύσουν κάποιους πίνακες συνήθως μιλούν στο βρόντο.

II. Η λειτουργία της τέχνης-Ο ρόλος του δημιουργού

A. «Ο άνθρωπος ζήτησε πάντοτε στην τέχνη τη λύτρωσή του. Ζήτησε μορφές που θα τον εμπόδιζαν να πεθάνει και θα του έδιναν το αίσθημα ότι μπορεί την κουβέντα του να την καταλάβει και ένας άλλος.»
Χρ. Χρήστου

B. «Είναι πρόδηλο πως ο άνθρωπος επιθυμεί να είναι κάτι πάρα πάνω από τον ίδιο τον εαυτό του μονάχα. Θέλει να είναι ολόκληρος άνθρωπος. Δεν ικανοποιείται όντας ξεχωριστό άτομο. Πασκίζει να βγει από την μερικότητα της ατομικής του ζωής και τείνει προς μια «πληρότητα» που τη νιώθει και την αποζητά, προς μια πληρότητα ζωής την οποία του αποστερεί η ατομικότητα με όλους τους περιορισμούς της, προς έναν κόσμο πιο κατανοήσιμο, έναν πιο δίκαιο κόσμο, έναν κόσμο που δίνει νόημα. Εξεγείρεται γιατί είναι υποχρεωμένος να καταναλίσκεται μέσα στα περιορισμένα

όρια της δικής του ζωής, μέσα στα εφήμερα, τυχαία όρια της δικής του προσωπικότητας. Θέλει να αναφέρεται σε κάτι περισσότερο από το «εγώ», κάτι έξω από τον εαυτό του και, ωστόσο, ουσιαστικό για τον εαυτό του. Ποθεί ν' απορροφήσει τον γύρω κόσμο και να τον κάμει δικό του· να επεκτείνει το φιλοπράγμονο, πειναλέο για γνώση «εγώ» του στην επιστήμη και την τεχνολογία μέχρι τους απώτατους αστερισμούς και ως τα βάθη των εσώτατων μυστικών του ατόμου· να ενώσει, στην τέχνη, το περιορισμένο του «εγώ» με μια κοινοτική ύπαρξη, να κάνει κοινωνική την ατομικότητά του.

Αν η φύση του ανθρώπου ήταν να μην είναι κάτι παραπάνω από άτομο, ο πόθος αυτός θα ήταν ακατανόητος και ανόητος, γιατί σαν άτομο θα ήταν τότε ένα όλο: θα ήταν όλο ό,τι μπορούσε να είναι. Ο πόθος του ανθρώπου ν' αυξάνει και να συμπληρώνεται υποδηλώνει πως είναι κάτι παραπάνω από άτομο. Νιώθει πως μπορεί να φτάσει την ολοκλήρωση μόνο αν κατακτήσει την πείρα άλλων, η οποία μπορεί δυνάμει να είναι δική του. Εκείνο μάλιστα που ο άνθρωπος νιώθει ως δυναμικό του περιλαμβάνει το κάθε τι που η ανθρωπότητα ως σύνολο είναι ικανή να κάμει. Η τέχνη είναι το απαραίτητο μέσο γι' αυτό το βύθισμα του ατόμου στο σύνολο. Αντανακλά την άπειρη ικανότητά του για συνένωση, την ικανότητά του να συμμερίζεται εμπειρίες και ιδέες.»

Ερνστ Φίσερ

Γ. «Όταν λέω Τέχνη, [...] εννοώ μόνο την πνευματική τάξη που δημιουργούν τα καλά έργα τέχνης, περασμένα ή σημερινά, εκείνα που νομοθετούν, εκείνα που θα μας διδάξουν. Αν κοιτάξουμε λοιπόν τα συμπεράσματα που βγαίνουν από αυτά τα έργα, θα ιδούμε πως δεν είναι διόλου ξένα από τους αγώνες και τους πόθους της εποχής τους. “Ο μεγάλος καλλιτέχνης”, όπως είπαν, “δεν είναι της εποχής του, είναι αυτός ο ίδιος η εποχή του”.»

Γ. Σεφέρης

III. Πολυξένη Ματέι – Ρουσοπούλου, *Η Τέχνη είναι βάση της Παιδείας*

Έχει επανειλημμένα τονισθεί από κορυφαίους παιδαγωγούς και είναι πια διεθνώς αναγνωρισμένο ότι ο αποκλειστικά νοοκρατικός προσανατολισμός της γενικής παιδείας αφήνει ανεξέλικτες πλευρές του αναπτυσσόμενου ανθρώπου, όπως είναι η φαντασία, η δημιουργικότητα, η αισθητική ευαισθησία.

Για να πληρωθεί το κενό αυτό και να έρχονται τα παιδιά σ' επαφή με τις αισθητικές μορφές, με τον Κόσμο των Μουσών, διάφορα κράτη εφαρμόζουν σε μεγαλύτερη ή μικρότερη κλίμακα, ένα πρόγραμμα που περιλαμβάνει επισκέψεις σε

μουσεία, παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων και συναυλιών, ανάλυση έργων της παγκόσμιας λογοτεχνίας κ.α. Αυτό όμως δεν είναι αρκετό.

Στην Ελλάδα πριν από τριάντα χρόνια ψηφίστηκε Νόμος που αναφέρει ότι στο αναλυτικό πρόγραμμα των Γυμνασίων πρέπει να περιλαμβάνονται και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Από τότε υπάρχουν ενδείξεις τέτοιων προσπαθειών, αλλά το πρόβλημα δεν έχει αντιμετωπιστεί σαν βασικό.

Έτσι, λοιπόν, το σχολείο προσφέρει μια αποκλειστικά γνωσεολογική παιδεία. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, από τη δική τους πλευρά, τροφοδοτούν τα παιδιά με προϊόντα συχνά αμφισβητήσιμης αξίας και, το χειρότερο, τα εθίζουν, τα καταδικάζουν, θα έλεγα, να είναι μόνο παθητικοί δέκτες, νεκρώνοντας έτσι τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους και αναστέλλοντας ή πνίγοντας εντελώς κάθε πρωτοβουλία που θα μπορούσαν ν' αναπτύξουν.

Μόνο αν δώσουμε στο παιδί τα μέσα να αυτενεργεί, να συμμετέχει έμπρακτα και βιωματικά σε διαδικασίες που αφορούν τον «Κόσμο των Μουσών» θα μπορέσουμε να δημιουργήσουμε ένα αντιστάθμισμα στη μονόπλευρη γνωσεοκρατική παιδεία και μια βάση για μια γενικότερη ολοκληρωμένη καλλιέργεια.

Για να το πετύχουμε αυτό, θα έπρεπε από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού να δώσουμε σε ό,τι έχει σχέση με τις Μούσες (μουσική, χορό, ζωγραφική, γλυπτική, ποίηση, θέατρο) ίδια βαρύτητα με τα μαθήματα γνώσης, με πυξίδα πάντα την αυτενέργεια του παιδιού, την καλλιέργεια της φαντασίας, της δημιουργικότητάς του. Και θα έπρεπε ακόμα να συνεχίζεται μια τέτοια παιδεία, παράλληλα με τη γνωσεολογική, σε όλη τη μέση εκπαίδευση.

Πολλοί αναγνώστες θα σκεφτούν: «Τι ουτοπίες είναι αυτές!» Σε μια εποχή που η τεχνολογία προχωρεί τόσο ταχύρρυθμα που κάθε χώρα έχει ανάγκη από στρατιές επιστημόνων και τεχνοκρατών για να συμβαδίσει με τα διεθνή δεδομένα, έχουν τα παιδιά καιρό για τέτοια περιττά πράγματα;

Απαντώ: ακριβώς επειδή η τεχνολογία εξελίσσεται τόσο ιλιγγιωδώς και τείνει να μας κατακυριεύσει και να μας αλλοτριώσει εντελώς, πρέπει να βρούμε ένα αντίδοτο. Άλλωστε, έχω υπόψη μου μελέτες που έγιναν τελευταία στη Δυτική Γερμανία και την Αυστρία και που βεβαιώνουν ότι τα παιδιά δημοτικών σχολείων, στα οποία προσφέρθηκε μια συστηματική «μουσική» παιδεία (με τη σημασία που δώσαμε στον όρο παραπάνω) είχαν ανώτερη βαθμολογία στα τεστ αντίληψης, ικανότητας συγκέντρωσης, ζωτικότητας και κοινωνικότητας και ακόμα παρουσίαζαν λιγότερα συμπλέγματα και νευρώσεις από τα παιδιά των τάξεων που χρησίμευαν για παραβολή (ως ομάδα ελέγχου). Και το σπουδαιότερο, είχαν βρει έναν τρόπο ώστε να

εκτονώσουν την έμφυτη επιθετικότητά τους, που η σημερινή ζωή, αντί να την καταστέλλει την τροφοδοτεί, και να την μεταβάλλουν σε δημιουργική δράση.

Εξαιρετικά σημαντικό για την αντιμετώπιση του προβλήματος είναι το έργο του H. Rend «Education through Art» («η Εκπαίδευση μέσω της Τέχνης») που αρχίζει με τις εξής φράσεις: «Η θέση που υποστηρίζω στο βιβλίο μου δεν είναι καινούργια. Την πρωτοδιατύπωσε πριν από δύομισι χιλιάδες χρόνια ο Πλάτων. Η θέση αυτή είναι ότι ‘η τέχνη θα έπρεπε να είναι η βάση της Παιδείας’».

Ας μου επιτραπεί τελειώνοντας να φέρω ένα παράδειγμα από τη φύση. Αν ένα αρχικά γόνιμο έδαφος δεν καλλιεργηθεί και μείνει εκτεθειμένο σε βροχές και ανέμους, παρασύρεται το χώμα, επέρχεται διάβρωση και δημιουργείται βράχος, όπου δύσκολα φυτρώνει κάτι πια. Έτσι, αν αφηθεί ακαλλιέργητη η ψυχή του μικρού παιδιού, αν δεν της δοθεί η σωστή τροφή, η τροφή που θα το κάνει ευαίσθητο στο «Ωραίο και το Αληθινό», αργότερα η ψυχή αυτή χάνει τη δεκτικότητά της, «διαβρώνεται, καταντάει άγονη γη, εκβαρβαρώνεται».

IV. Ο ρόλος και η αναγκαιότητα της Τέχνης, Από συνέντευξη της σοπράνο Τζέσου Νόρμαν στον Θανάση Λάλα

[...] Ποιος είναι ο ρόλος της τέχνης σε όλα αυτά τα προβλήματα του κόσμου;

«Η τέχνη μπορεί να κάνει έναν άνθρωπο να νιώσει καλύτερα. Ενδεχομένως να μην κάνει τίποτε περισσότερο από αυτό. Και αυτό όμως είναι κάτι πολύ σημαντικό. Πριν από πέντε χρόνια οι σύμβουλοι τέχνης του προέδρου Κλίντον έκαναν μια θαυμάσια μελέτη προκειμένου να προσδιορίσουν κατά πόσο η επαφή ενός παιδιού με την τέχνη μπορεί να επηρεάσει την παραγωγικότητά του. Η έρευνα αυτή έγινε σε δημόσια σχολεία των ΗΠΑ. Με όποια μορφή τέχνης και αν ήρθαν σε επαφή αυτά τα παιδιά αποδείχτηκε ότι στη συνέχεια έγιναν πιο ικανά να φτιάξουν, ας πούμε, μια ζωγραφιά, που θα μπορούσε και αυτή με τη σειρά της να αρέσει σε κάποιους άλλους, ή να τραβήξουν φωτογραφίες που να έχουν ένα ενδιαφέρον ή να δημιουργήσουν τα ίδια μουσική ή να παίζουν ένα όργανο. Το σίγουρο είναι ότι τα παιδιά αυτά δεν βελτιώθηκαν μόνο ως προς τις τέχνες αλλά και σε όλους τους άλλους τομείς, επειδή ακριβώς έκαναν αυτή τη βουτιά μέσα τους για να μπορέσουν να εκφραστούν. Αυτά που σας λέω είναι γεγονός. Το ότι είναι πράγματα τόσο απλά μας δημιουργεί

αμηχανία όταν τα σκεφτόμαστε. Παρ' όλο που όλοι καταλαβαίνουμε ότι κανονικά θα έπρεπε όλα τα παιδιά να έρχονται σε επαφή με την τέχνη, δυστυχώς πολύ λίγα έχουν την ευκαιρία να το κάνουν».

Ποια η αναγκαιότητα της τέχνης στη ζωή μας;

«Κατ' αρχάς εγώ δεν πιστεύω ότι αυτή είναι μια ανάγκη που έχουν όλοι γύρω μας. Επομένως εξαρτάται από τον άνθρωπο αυτή η ανάγκη. Για μένα η τέχνη είναι αναγκαία όταν το μυαλό ξεφεύγει. Η τέχνη για μένα είναι αναγκαία για να διατηρούμε την επαφή μας με το ελάχιστο της ύπαρξής μας... Υπάρχουν πολλές προκλήσεις στη ζωή που μας οδηγούν σε μια τρέλα. Πολλές ανθρώπινες δυνατότητες μπορούν να μας παρασύρουν ως άτομα και να μας κάνουν να νιώσουμε θεοί επί γης... Αυτό είναι πολύ επικίνδυνο... Η επαφή με την τέχνη βάζει μέτρο στην εκ φύσεως υπερβολή μας. Τελικώς η τέχνη αποδεικνύει ότι ο ευαίσθητος είναι ο ικανός να συναντηθεί με την ευτυχία και όχι ο αναίσθητος. Η τέχνη ανατρέπει τους κώδικες εξουσίας. Ο Βαν Γκογκ –με τα κριτήρια μιας ορθολογιστικής κοινωνίας που έχει την τάση να ανάγει την υλική δύναμη σε κυρίαρχο κώδικα αξιολόγησης των ανθρώπων– είναι ένας άχρηστος που παίζει όλη μέρα με τα χρώματα και δεν μπορεί να βγάλει ούτε τα προς το ζην. Αν δεν υπήρχε η τέχνη να αναποδογυρίσει τα κοινωνικά πρότυπα, ο Βαν Γκογκ θα ήταν ένα πρότυπο προς αποφυγήν, επειδή υπήρξε ευαίσθητος. Αν δεν υπήρχε η τέχνη, ο κόσμος μας πολύ σύντομα θα έχανε την ψυχή του, δηλαδή το ενδιαφέρον του».